PRIJEVOD I TUMAČENJE LOGIČKIH POGREŠAKA

https://gemini.google.com/share/9ca6ae9ff335
Created with Thinking January 12, 2026 at 07:07 AMPublished January 13, 2026 at 08:25 PM

Pitanja postavljao jezičnom modelu: Milan Kušnjačić
Radi se o namjernom logičkom izvrtanju sugovornikovih izjava.

Našao sam na engleskom članak koji objašnjava logičke pogreške. Predugačak je da se svih 20 pogrešaka odjednom unese u chat. Da unesem dvije, jer trebam prijevod i dodatno tumačenje?

Može, to je odličan plan! Unosom dvije po dvije pogreške osigurat ćemo da svaki prijevod bude precizan, a tumačenje dovoljno detaljno da ga možeš lako primijeniti.

Slobodno ih zalijepi ovdje, a ja ću za svaku pripremiti:

1. **Prijevod naziva i opisa** na hrvatski jezik.
2. **Jednostavno tumačenje** (srž same pogreške).
3. **Primjer iz svakodnevnog života** kako bi lakše prepoznao tu pogrešku u razgovoru ili tekstovima.

Spreman sam, kreni s prve dvije!

Ovdje je uvod i prve dvije logičke pogreške Ad Hominem i The Straw Man:

Logical fallacies are errors in reasoning that destroy the quality of an argument.
Here are 20 of the most dangerous logical fallacies:
(Everyone needs to read this)

Ad Hominem
Attack the person.
It's one of the oldest tricks in the book: Attempt to discredit the messenger so you don't have to face the message.
"You can't trust his opinion on this policy, he's a high school dropout."
An all-too-common "strategy" in political discourse.

The Straw Man
Distort to destroy.
The person distorts your argument into a weaker version so they can easily tear it down.
Instead of engaging with your actual point, they invent a flimsy one and proudly defeat it.
"So, you really think we should just let criminals run wild in the streets?"
A classic move for anyone more interested in winning than understanding.

Odličan početak. Ove dvije pogreške su vjerojatno najčešće u javnim raspravama i na društvenim mrežama. Evo prijevoda i detaljnijeg objašnjenja.

1. Ad Hominem (Napad na čovjeka)

Doslovno značenje: "Prema čovjeku".
Tumačenje:

Ova se pogreška događa kada netko prestane raspravljati o temi (činjenicama, logici, dokazima) i umjesto toga počne napadati karakter, osobine ili prošlost osobe koja iznosi argument. Cilj je "ocrniti" govornika kako bi publika automatski odbacila sve što on kaže, bez obzira na to je li to istina ili nije.

- **Srž problema:** Čak i ako je netko "odustao od srednje škole" (kao u tvom primjeru), to ne znači da je njegova analiza trenutne politike pogrešna. Njegova diploma (ili nedostatak iste) nije logički povezana s kvalitetom argumenta koji iznosi.
  Primjer iz života:
- *Osoba A:* "Mislim da bismo trebali smanjiti promet automobila u centru grada radi čišćeg zraka."
- *Osoba B:* "Što ti znaš o ekologiji? Pa ti si prošle godine dobio otkaz zbog kašnjenja na posao!"

---

2. The Straw Man (Slamnati čovjek / Strašilo)

Doslovno značenje: Postavljanje lutke od slame.
Tumačenje:

Ova pogreška se događa kada netko ne napada tvoj stvarni argument, nego napravi njegovu iskrivljenu, pretjeranu ili pojednostavljenu verziju (koju je lako "srušiti"), a zatim pobjedonosno napadne tu verziju. To se zove "slamnati čovjek" jer je lakše srušiti lutku od slame nego stvarnu osobu.

- **Srž problema:** Sugovornik ti stavlja u usta riječi koje nikada nisi izgovorio kako bi te prikazao kao ekstremista ili nerazumnu osobu.
  Primjer iz života:
- *Osoba A:* "Smatram da bi dio budžeta za policiju trebalo preusmjeriti u socijalne službe i mentalno zdravlje."
- *Osoba B:* "Znači, ti želiš potpuno ukinuti policiju i dopustiti kriminalcima da slobodno haraju ulicama?"

Ključna razlika:
- **Ad Hominem** napada *tebe* (osobno).
- **Straw Man** napada *tvoj argument* tako što ga prvo pretvori u nešto što on nije.
  Želiš li nastaviti sa sljedeće dvije pogreške s popisa?

False Dilemma
You only have two choices.

They present two extreme options as if they're the only possibilities. Oversimplification to avoid confronting the fact that reality is almost always in some shade of grey.
"If you don't believe in pure personal liberty, you believe in pure government oppression." This thrives in political and social media echo chambers.

Appeal to Authority
Trust me, they said so.
The person uses an expert's opinion as proof, without any supporting evidence. Experts can inform your thinking, but they generally shouldn't replace it.
Gibson's Law is a tongue-in-cheek observation that, "For every PhD, there's an equal and opposite PhD." In simple terms, you can find an expert on both sides of any given argument, so we cannot default to using them as proof.
"All the leading officials say it's the right strategy, so it must be right."
People often hide behind credentials when logic runs out.

Evo sljedeće dvije pogreške koje su iznimno moćni alati manipulacije jer se oslanjaju na našu potrebu za jednostavnošću i autoritetom.

---

3. False Dilemma (Lažna dilema)

Poznata i kao: Crno-bijelo razmišljanje.
Tumačenje:

Ova pogreška predstavlja situaciju kao da postoje samo dvije ekstremne opcije, dok se sve ostale mogućnosti (sredina, treće rješenje ili nijanse sive) namjerno ignoriraju. To je pokušaj da te se prisili da izabereš stranu koja govorniku odgovara, stvarajući osjećaj da je "druga strana" užasna.

- **Srž problema:** Stvarnost je rijetko binarna (0 ili 1). Između potpune slobode i potpune opresije postoji beskonačno mnogo modela upravljanja.
  Primjer iz života:
- "Ili si s nama, ili si protiv nas."
- "Ako ne podržavaš ovaj novi porez, onda ti uopće nije stalo do napretka naše države."

---

4. Appeal to Authority (Pozivanje na autoritet)

Latinski naziv: *Argumentum ad verecundiam*.
Tumačenje:

Ovdje se nečija tvrdnja prihvaća kao apsolutno točna samo zato što ju je izrekao netko tko se smatra "autoritetom" (znanstvenik, političar, slavna osoba), bez ikakvih dodatnih dokaza. Problem nastaje jer stručnjaci mogu pogriješiti, mogu imati pristranosti ili mogu govoriti o temi koja nije njihova uža specijalnost.

- **Srž problema:** Titula (PhD, dr. sc., direktor) ne jamči istinitost svake izgovorene riječi. Kao što kaže **Gibsonov zakon** kojeg navodiš – za svaki znanstveni rad koji tvrdi jedno, često

možeš naći drugi koji tvrdi suprotno. Dokaz treba proizaći iz podataka, a ne samo iz imena osobe.

Primjer iz života:

- "Moj liječnik je rekao da je ova dijeta najbolja na svijetu, dakle nema potrebe provjeravati druge studije."
- "Poznati glumac je u reklami rekao da je ovaj dodatak prehrani revolucionaran, sigurno djeluje."

Kratki podsjetnik za razlikovanje:

- **Lažna dilema** te pokušava stjerati u kut s dva loša izbora.
- **Pozivanje na autoritet** te pokušava ušutkati "težinom" nečije titule umjesto snagom dokaza.

Slobodno pošalji sljedeći par kad budeš spreman!

Bandwagon Fallacy
Everyone's doing it.
Assuming something is true simply because everyone believes it. Popularity isn't evidence.
The crowd has been confidently wrong many times before.
"All of the biggest investors are putting in money, so you should too."
The herd may be loudest right before walking off the cliff.

Sunk Cost Fallacy
Can't quit now.
The person argues to continue on the path simply because of what has already been invested to date. In truth, past effort has no bearing on whether continuing makes sense.
"We've spent four years on this project, we can't quit now."
Smart people cut losses when they no longer make sense. Fools double down to avoid accepting the loss.

Ove dvije pogreške dotiču se duboke ljudske psihologije – našeg instinkta da pripadamo grupi i naše boli zbog gubitka.

---

5. Bandwagon Fallacy (Pogreška gomile / Argument iz popularnosti)

Poznata i kao: *Argumentum ad populum*.
Tumačenje:

Ova se pogreška temelji na pretpostavci da je nešto ispravno, istinito ili dobro samo zato što većina ljudi to radi ili u to vjeruje. Oslanja se na naš strah od izolacije ("ne mogu svi ovi ljudi biti u krivu"). No, povijest je pokazala da je većina često bila u krivu (npr. nekad su svi vjerovali da je Zemlja ravna ploča).

- **Srž problema:** Popularnost ideje nema nikakve veze s njezinom logičkom utemeljenošću. Činjenice nisu demokratske; one su istinite bez obzira na to koliko ljudi glasa za njih.

Primjer iz života:

- "Svi u uredu koriste ovu aplikaciju, sigurno je najbolja na tržištu."
- "Ova knjiga je na listi najprodavanijih već mjesecima, mora da je vrhunska literatura."

---

6. Sunk Cost Fallacy (Pogreška nepovratnog troška)

Poznata i kao: "Kad si već ušao u to..."
Tumačenje:

Ova pogreška se događa kada netko odluči nastaviti s nekom aktivnošću, projektom ili vezom isključivo zato što je u to već uložio puno vremena, novca ili truda. Umjesto da gleda buduće koristi i troškove, osoba se fokusira na ono što je već izgubljeno (što je "nepovratno") i boji se priznati poraz.

- **Srž problema:** Prošla ulaganja su fiksna i ne mogu se vratiti. Odluka o tome treba li nastaviti trebala bi se temeljiti isključivo na tome isplati li se to **od ovog trenutka nadalje**.
Primjer iz života:
- "Film je grozan, ali platili smo ulaznice, pa ćemo ostati do kraja." (Iako bi bilo pametnije izaći i raditi nešto korisnije, jer novac za ulaznice ionako nećeš dobiti natrag).
- "U ovoj vezi sam već pet godina, ne želim ih baciti u vjetar, pa ću ostati iako smo oboje nesretni."

> **Zanimljivost:** "Sunk Cost Fallacy" se često naziva i **Concorde efekt**. Britanska i francuska vlada nastavile su ulagati u nadzvučni zrakoplov Concorde dugo nakon što je postalo očito da projekt nije ekonomski isplativ, samo zato što su već uložile previše da bi "samo tako" odustale.

Hoćemo li na iduće dvije?_ (Samo ih zalijepi kad stigneš).

Red Herring
Hey, look over there!
Hunting dog trainers would often use a kippered herring as a distracting scent to test whether the dogs were able to stay on track.
The red herring is a distraction masquerading as relevant. Someone shifts the topic to something tangential to avoid addressing the issue at hand.
"You're mad about pay cuts? But you still have such strong benefits!"
A masterclass in misdirection.

Tu Quoque
"And you too."
Instead of addressing a criticism, the person points out your flaws to avoid accountability.
"Don't lecture me on honesty, you lied at your hearing that one time."
Alleged hypocrisy doesn't invalidate truth.

Ove dvije pogreške su vrhunski alati za izbjegavanje odgovornosti. Umjesto da odgovore na pitanje, govornici koriste ove taktike kako bi fokus prebacili na nešto drugo ili na samu osobu koja postavlja pitanje.

---

7. Red Herring (Skretanje pozornosti / Crvena haringa)

Podrijetlo naziva: Naziv dolazi iz obuke lovačkih pasa; snažan miris dimljene haringe koristio se kako bi se psima odvukla pažnja s pravog traga.
Tumačenje:

Ova pogreška je namjerni pokušaj mijenjanja teme. Kada je netko pritisnut neugodnim argumentom ili pitanjem na koje nema dobar odgovor, on uvodi novu temu koja je možda povezana, ali nije bitna za trenutni problem. Cilj je da sugovornik "zagrize mamac" i krene raspravljati o toj novoj temi, zaboravljajući na izvornu.

- **Srž problema:** To što su benefiti (povlastice) dobri, ne mijenja činjenicu da su plaće smanjene. To su dvije različite teme, a jedna ne opravdava drugu.
  Primjer iz života:
- *Novinar:* "Kako objašnjavate nestanak novca iz gradske blagajne?"
- *Političar:* "Ono što je uistinu važno jest da smo prošli tjedan otvorili novi dječji vrtić koji je najmoderniji u Europi."

---

8. Tu Quoque (I ti isto / "A što si ti radio?")

Doslovno značenje: "I ti također".
Tumačenje:

Ovo je specifičan oblik Ad Hominema kojim se netko brani od kritike tako što optužuje drugu osobu da je licemjer. Umjesto da objasni svoje postupke, govornik kaže: "Nemaš mi što govoriti, i ti si to radio!".

- **Srž problema:** Činjenica da je netko licemjer ne znači da je njegova kritika netočna. Ako pušač kaže djetetu da je pušenje štetno, on je možda licemjer, ali tvrdnja da je pušenje štetno je i dalje **znanstveno točna**. Licemjerje govornika ne poništava istinu argumenta.
  Primjer iz života:
- *Roditelj:* "Ne bi trebao toliko visiti na mobitelu, to kvari koncentraciju."
- *Dijete:* "Ti mi to kažeš? Pa ti si jučer cijelo popodne gledala u svoj mobitel!"

Brza usporedba:

- **Red Herring** te pokušava odvesti na **sporedni put** (novu temu).
- **Tu Quoque** pokušava **vratiti lopticu** tebi u lice kako bi se prestalo pričati o njihovoj pogrešci.
  Spreman sam za idući par čim ih zalijepiš!

Hasty Generalization
Small sample, big claim.
Someone draws a sweeping conclusion from very limited evidence. Anecdotes are not data.
One case does not make a real pattern.
"My friend lost it all in crypto, so it's clearly a scam."
Humans love shortcuts, but sound logic requires a larger sample size.

The Fallacy Fallacy
Bad argument ≠ bad idea.
The person assumes a claim is false simply because it was argued poorly. Bad reasoning doesn't automatically make an idea wrong, just unproven.
"Your argument for aliens is weak, so aliens aren't real."
Don't confuse a poor advocate with a poor idea.

Ove dvije pogreške su fascinantne jer nas podsjećaju da i istinite stvari možemo braniti na pogrešan način, kao i da naši osobni doživljaji nisu univerzalna pravila.

---

9. Hasty Generalization (Prebrzo uopćavanje)

Poznata i kao: Zaključivanje na malom uzorku.
Tumačenje:

Ova se pogreška događa kada donesemo općenit i velik zaključak na temelju premalo dokaza ili samo jednog ili dva izolirana slučaja (anegdota). Ljudi to često rade jer naš mozak voli prečace i uzorke, čak i tamo gdje oni ne postoje.

- **Srž problema:** Anegdota nije isto što i podatak. To što se nešto dogodilo tvojem prijatelju ili tebi jednom, ne znači da je to pravilo koje vrijedi za cijeli svijet ili cijeli sustav.
  Primjer iz života:
- "Bio sam jednom u tom gradu i padala je kiša. Tamo je vrijeme očajno, stalno pada kiša."
- "Upoznao sam dva Nijemca i obojica su bila jako ozbiljna. Svi Nijemci su očito operirani od humora."

---

10. The Fallacy Fallacy (Pogreška pogreške)

Tumačenje:

Ovo je jedna od najzanimljivijih logičkih zamki. Događa se kada netko zaključi da je nečija tvrdnja netočna samo zato što je ta osoba koristila logičku pogrešku ili loš argument dok ju je pokušavala dokazati.

- **Srž problema:** Loš odvjetnik može izgubiti slučaj za nevinog čovjeka, ali to ne znači da je taj čovjek kriv. Činjenica da netko ne zna objasniti *zašto* je nešto istinito, ne mijenja činjenicu da to *može* biti istina.
  Primjer iz života:

- *Osoba A:* "Trebali bismo jesti zdravo jer mi je jedna teta s placa rekla da brokula liječi sve bolesti svijeta." (Ovo je pogreška pozivanja na autoritet).
- *Osoba B:* "To što je teta rekla je glupost i logička pogreška, dakle zdrava prehrana je nebitna i uopće ne pomaže zdravlju." (Osoba B griješi jer odbacuje ideju zdrave prehrane samo zato što ju je Osoba A loše obrazložila).

Kratki rezime za tvoj popis:

- **Hasty Generalization** nas upozorava: "Ne sudi o cijeloj šumi na temelju jednog drveta."
- **The Fallacy Fallacy** nas upozorava: "Nemoj misliti da je netko u krivu samo zato što se ne zna dobro izražavati ili svađati."
  Spreman sam za 11. i 12. pogrešku! Koje su sljedeće na tvom popisu?

The Texas Sharpshooter
Cherry-pick the data.
A marksman fires bullets at a wall, then paints a target around the tightest cluster of bullet holes. The person chooses the story first, then pulls the evidence to confirm it.
"All of our successful test launches have been safe and effective."
Avoid the conflicting evidence by only choosing the good.

Post Hoc Ergo Propter Hoc
False cause.
A Latin phrase meaning, "After this, therefore because of this." The person assumes that just because B followed A, A must have caused B.
"The rooster crowed, then the sun rose. The rooster must make the sun rise."
Correlation doesn't equal causation.

Ove dvije pogreške bave se načinom na koji interpretiramo podatke i uzročno-posljedične veze. Ljudi prirodno traže smisao u kaosu, ali često ga "stvaraju" tamo gdje ga nema.

---

11. The Texas Sharpshooter (Teksaški streličar)

Podrijetlo naziva: Zamisli revolveraša koji ispuca šaržer u zid staje, a zatim nacrta metu točno tamo gdje se nalazi najviše rupa kako bi izgledalo da je vrhunski strijelac.
Tumačenje:

Ova se pogreška događa kada netko unaprijed odluči što želi dokazati, a zatim pročešlja gomilu podataka i izvuče samo one koji mu idu u prilog (cherry-picking), dok potpuno ignorira sve što mu ne odgovara. Umjesto da dopusti podacima da ga dovedu do zaključka, on prilagođava "metu" svojim rezultatima.

- **Srž problema:** Ignoriranje suprotnih dokaza. Ako kažeš da su "svi uspješni lansiranja bila sigurna", zapravo ne govoriš ništa o onim neuspješnim koja su možda bila katastrofalna.
  Primjer iz života:

- Proizvođač energetskog pića kaže: "Od 1000 ljudi koji su probali naše piće, njih 10 se osjećalo kao superheroji!" (Pritom ignoriraju onih 990 koji nisu osjetili ništa ili im je bilo loše).
- Horoskopi: Ljudi pamte onaj jedan detalj koji se "pogodio", a zaboravljaju ostalih 95% teksta koji nema veze s njihovim životom.

---

12. Post Hoc Ergo Propter Hoc (Poslije toga, dakle zbog toga)

Skraćeni naziv: Post hoc pogreška.
Tumačenje:

Ovo je klasična pogreška u razumijevanju uzročnosti. Ako se događaj B dogodio nakon događaja A, mi pretpostavljamo da je A uzrokovao B. Međutim, sam vremenski slijed nije dovoljan dokaz uzročnosti. To može biti čista slučajnost ili oba događaja može uzrokovati neki treći, skriveni faktor.

- **Srž problema:** "Korelacija (povezanost) nije isto što i kauzalnost (uzročnost)." Samo zato što se stvari događaju jedna za drugom, ne znači da su povezane.
Primjer iz života:
- "Popio sam ovaj biljni čaj i prehlada mi je prošla za tri dana!" (Prehlada bi vjerojatno prošla i bez čaja, jer se tijelo samo bori protiv virusa).
- "Otkad smo uveli novi sustav naplate, prodaja je pala." (Možda je pala zbog nove konkurencije ili krize na tržištu, a ne nužno zbog samog sustava).

Kako ih prepoznati?

- **Teksaski streličar** je "majstor selekcije" – traži ono što mu paše.
- **Post Hoc** je "žrtva kronologije" – misli da je prvi događaj kriv za drugi samo zato što je bio brži.
Jesi li spreman za broj 13 i 14? Samo nastavi s unosom!

Slippery Slope
The domino effect.
Someone insists that one small step will inevitably lead to a catastrophe. Each individual step may sound plausible, but the chain connecting them rarely holds up.
"If we allow them to redo the test, pretty soon, they'll skip the class altogether and drop out of school."
Think of this like a parlay bet (a bet that links together multiple bets or events into one). The more bets linked together, the lower the odds of the parlay hitting (and the higher the payout). Any one of the events may have a reasonable probability of occurring, but all of them occurring, and in the correct order, is often nearly impossible.

Burden of Proof
Ok, then prove me wrong.

The person claims something is true simply because it can't be proven false. In truth, the responsibility to prove the claim lies with the person making it.
"You can't prove ghosts aren't real, so they must be real."
The absence of evidence to the contrary isn't evidence in support.

Ove dvije pogreške često susrećemo u debatama o budućnosti i u raspravama o stvarima koje je teško izmjeriti ili dokazati.

---

13. Slippery Slope (Skliski teren)

Poznata i kao: Efekt domina.
Tumačenje:

Ova pogreška se događa kada netko tvrdi da će jedan mali, početni korak neizbježno dovesti do lanca povezanih događaja koji završavaju nekom katastrofom. Iako svaki korak u tom lancu može zvučati pomalo vjerojatno, govornik ne nudi dokaz da je taj slijed događaja neizbježan. To je zapravo plašenje publike ekstremnim ishodom.

- **Srž problema:** Logička vjerojatnost. Kao što tvoj tekst kaže, to je kao "parlay" oklada u sportu – da bi se cijela tvrdnja ostvarila, *svaki* pojedini događaj u nizu mora se dogoditi točno tim redom, što je matematički vrlo malo vjerojatno.
  Primjer iz života:
- "Ako danas dopustimo djetetu da pojede jedan bombon prije ručka, sutra će htjeti cijelu vrećicu, postat će ovisno o šećeru, pokvarit će mu se svi zubi i do punoljetnosti će biti pretilo i bolesno."
- "Ako legaliziramo ovaj blagi zakon, doći će do potpunog kolapsa morala i društvo će se raspasti za pet godina."

---

14. Burden of Proof (Teret dokaza)

Latinski naziv: *Onus probandi*.
Tumačenje:

Ova pogreška se događa kada netko iznese tvrdnju, a zatim kaže da je ona istinita samo zato što nitko nije dokazao da je lažna. U logici i pravu, pravilo je jasno: teret dokaza leži na osobi koja iznosi tvrdnju, a ne na onome tko je u nju sumnjičav. Nemogućnost da se nešto opovrgne nije isto što i dokaz da je to istina.

- **Srž problema:** "Odsutnost dokaza nije dokaz odsutnosti", ali ni dokaz prisutnosti. Ne možeš tražiti od nekoga da dokaže "nulu" (da nešto ne postoji).
  Primjer iz života:
- "Tvrdim da u mojoj garaži živi nevidljivi zmaj koji ne ostavlja tragove. Budući da ti ne možeš dokazati da on tamo ne živi, on je stvaran."
- "Vjerujem da tajni savez upravlja cijenama kruha. Dok god mi ne doneseš dokaz da to nije istina, ja imam pravo vjerovati da sam u pravu."

Brza usporedba:

- **Skliski teren** te plaši **budućnošću** (koja se vjerojatno neće dogoditi).
- **Teret dokaza** te pokušava natjerati da radiš tuđi posao i dokazuješ **negative**.

Jesi li spreman za 15. i 16. pogrešku? Samo ih zalijepi!

Personal Incredulity
I don't get it, so it's wrong.
The person rejects the idea because they can't understand or imagine how it could be true. A personal lack of understanding doesn't make something impossible.
"I can't see how we'd ever live on Mars, so it's impossible."
Complex ideas often look absurd before they're real. Real innovation is everyone agreeing with you, later.

Loaded Question
The trap question.
Someone raises a Trojan Horse question that smuggles in an accusation or assumption. The question is pre-loaded with a presumption of guilt. No matter how you answer, you lose.
"Have you ever stopped lying to your customers?"
A classic rigged game used by politicians in debates.

Ove dvije pogreške bave se subjektivnim granicama našeg uma i "prljavim" trikovima u komunikaciji koji su dizajnirani da te prikažu u lošem svjetlu bez obzira na tvoj odgovor.

---

15. Personal Incredulity (Osobna nevjerica)

Tumačenje:

Ova se pogreška događa kada netko odbaci neku tvrdnju ili znanstvenu činjenicu samo zato što je smatra teškom za razumjeti ili mu se čini nevjerojatnom. To je brkanje vlastitog neznanja ili nedostatka mašte s objektivnom istinom. Činjenica da ti nešto "nema smisla" ne znači da je to u stvarnosti pogrešno.

- **Srž problema:** Svijet je nevjerojatno složen. Kvantna fizika, evolucija ili svemirska putovanja mnogima zvuče apsurdno, ali njihova istinitost ne ovisi o tome razumije li ih prosječna osoba ili ne.

Primjer iz života:

- "Ne mogu zamisliti kako bi sitne čestice u zraku mogle prenositi glas na drugi kraj svijeta, tako da su mobilni telefoni sigurno neka vrsta magije ili prevare."
- "Meni jednostavno nema smisla da smo nastali od zajedničkog pretka s majmunima, pa to sigurno nije istina."

---

16. Loaded Question (Sugestivno pitanje / Pitanje s "bombom")

Poznata i kao: Pitanje s ugrađenom pretpostavkom.
Tumačenje:

Ovo je pitanje koje u sebi krije unaprijed definiranu krivnju ili pretpostavku. Dizajnirano je kao zamka: kako god odgovorio, ispada da potvrđuješ dio pitanja koji je optužujući. To je "Trojanski konj" u razgovoru – naizgled traži informaciju, a zapravo te diskreditira.

- **Srž problema:** Pitanje ne dopušta neutralan odgovor. Da bi odgovorio pošteno, prvo moraš odbaciti samu pretpostavku pitanja.
  Primjer iz života:
- "Jesi li napokon prestao krasti uredski pribor?" (Ako kažeš "da", priznaješ da si krao. Ako kažeš "ne", priznaješ da i dalje kradeš).
- "Zašto ti je toliko neugodno priznati da tvoj plan ne funkcionira?" (Pretpostavlja se da ti je neugodno i da plan ne funkcionira, čak i ako to nije dokazano).

Kako se postaviti:

- Kod **Osobne nevjerice**, rješenje je edukacija: "To što je nešto teško razumjeti ne znači da nije dokazano."
- Kod **Sugestivnog pitanja**, nemoj upasti u zamku odgovaranja s "da" ili "ne". Moraš adresirati samu pretpostavku: "Tvoje pitanje pretpostavlja da sam lagao, što nije točno, pa na njega ne mogu odgovoriti s 'da' ili 'ne'."
  Jesi li spreman za završne krugove? Ostale su nam još samo četiri pogreške. Pošalji idući par!

No True Scotsman
Moving the goalposts.
The person redefines a group to protect their claim from counterexamples. They shift the rules mid-argument to stay in the right.
"A Scotsman never drinks scotch with soda."

"I am a Scotsman and I drink scotch with soda."

"Then you must not be a true Scotsman!"
Rather than acknowledge the counter-argument and evidence, the terms of the argument are changed to simply exclude the counter-argument.

Equivocation
Word games.
The same word is used in two different ways to mislead the opponent. It sounds consistent on the surface, but the meaning quietly shifts.
“A feather is light. What is light can’t be dark. Therefore, a feather can’t be dark.”
Imprecise language leads to imprecise argument.

Ove dvije pogreške bave se "igrama riječima" i fleksibilnošću definicija kojom se govornici služe kako nikada ne bi ispali u krivu.

---

17. No True Scotsman (Nijedan pravi Škot)

Tumačenje:

Ova se pogreška događa kada netko iznese općenitu tvrdnju o nekoj skupini, a kada mu se predoči dokaz koji to pobija, on ne priznaje pogrešku nego redefinira kriterije pripadnosti toj skupini. Na taj način "izbacuje" neugodni primjer iz jednadžbe kako bi njegova tvrdnja ostala netaknuta.

- **Srž problema:** To je "pomicanje vratnica" (*moving the goalposts*). Umjesto da priznaš da tvoja tvrdnja nije 100% točna, ti izmisliš novi standard "čistoće" ili "pravosti".
  Primjer iz života:
- *Osoba A:* "Nijedan ljubitelj rock glazbe ne sluša narodnjake."
- *Osoba B:* "Ja obožavam Led Zeppelin, ali nekad poslušam i narodnu glazbu."
- *Osoba A:* "Onda ti nisi **pravi** ljubitelj rocka!"

---

18. Equivocation (Dvosmislenost / Ekvivokacija)

Tumačenje:

Ova pogreška koristi činjenicu da jedna riječ može imati više značenja. Govornik koristi istu riječ u dvije različite rečenice, ali s različitim značenjima, kako bi došao do zaključka koji zvuči logično, ali je zapravo besmislen. To je pokušaj da se "prošverca" pogrešan zaključak kroz jezičnu rupu.

- **Srž problema:** Logička dosljednost zahtijeva da se pojmovi koriste u istom značenju kroz cijeli argument. Ako se značenje promijeni, argument puca.
  Primjer iz života:
- "Zakon gravitacije je prirodni zakon. Svaki zakon podrazumijeva zakonodavca. Dakle, postoji prirodni zakonodavac." (Riječ "zakon" u prvom slučaju znači "opis prirodne pojave", a u drugom "propis koji donosi država").
- "Ti si zvijezda. Zvijezde su ogromne užarene lopte plina u svemiru. Dakle, ti si ogromna užarena lopta plina."

Kratki rezime:

- **Nijedan pravi Škot** služi za "čišćenje" tabora od onih koji nam kvare teoriju.
- **Ekvivokacija** je mađioničarski trik s riječima – gledaš u jednu riječ, a značenje se promijenilo pred tvojim očima.
  Spreman sam za zadnji par! Koje su posljednje dvije logičke pogreške s tvog popisa?

Non-Sequitur
That doesn't follow.
The conclusion doesn't logically follow from the premise. It's random reasoning masquerading as thoughtful insight.
"He drives a fancy car, so he must be smart and trustworthy."
Beware the conclusion out of thin air.

Begging the Question
Circular reasoning.
The person creates a circular argument where the conclusion they seek is assumed in the premise itself. It vaguely sounds like logic, but it collapses on itself.
"Ghosts are real because I once saw and heard something that was a ghost."
A logical dog chasing its own tail.

There's an old saying I love:
“Never wrestle a pig in the mud. You both get dirty—but the pig will enjoy it.”
The next time you find yourself pulled into an argument, remember these logical fallacies. Use them to distinguish between those engaging in good faith and those who just want to wrestle you in the mud.

Stigli smo do kraja popisa! Ove dvije pogreške su možda i najčišći primjeri "puknuća" logike, gdje se veza između onoga što se kaže i onoga što se zaključuje potpuno gubi.

---

19. Non-Sequitur (Ne slijedi)

Doslovno značenje: "Ne slijedi".
Tumačenje:

Ovo je "krovna" pogreška koja se događa kada zaključak nema nikakve logičke veze s tvrdnjom koja mu je prethodila (premisom). To je skok u razmišljanju koji nema temelja. Često zvuči autoritativno, ali ako zastaneš i zapitaš se "Kakve to veze ima jedno s drugim?", vidjet ćeš da je veza izmišljena.

- **Srž problema:** Posjedovanje materijalnih dobara (poput skupog auta) ne govori ništa o nečijem kvocijentu inteligencije ili moralu. To su potpuno nepovezane varijable.
  Primjer iz života:
- "Ona je izvrsna kuharica, sigurno bi bila fantastična gradonačelnica."
- "Danas je vani jako sunčano, mislim da bismo trebali kupiti novi kauč."

---

20. Begging the Question (Vrtnja u krugu)

Poznata i kao: *Petitio principii* ili cirkularna logika.
Tumačenje:

Ova se pogreška događa kada govornik kao dokaz za svoju tvrdnju koristi tu istu tvrdnju

samo malo drugačije sročenu. Umjesto da ponudi vanjski dokaz, on pretpostavlja da je ono što pokušava dokazati već istinito. To je logički ekvivalent psa koji lovi vlastiti rep.

- **Srž problema:** Argument ne ide nigdje. Zaključak je već "skriven" u početnoj pretpostavci, pa se zapravo ništa novo ne dokazuje.
  Primjer iz života:
- "Ova knjiga je istinita jer u njoj piše da je sve što je u njoj napisano istina."
- "Ubojstvo je moralno pogrešno jer je ubiti čovjeka neprihvatljiv čin." (Ovdje se samo ponavlja da je nešto pogrešno bez objašnjenja *zašto*).

Završna misao: Hrvanje sa svinjama

Tvoj citat o svinjama i blatu je savršen završetak. Logičke pogreške često nisu slučajne pogreške u razmišljanju, već **alati za "blaćenje"** rasprave. Kada prepoznaš da netko koristi *Ad Hominem*, *Slamnatog čovjeka* ili *Vrtnju u krugu*, često je najbolje ne upuštati se u daljnju borbu.
Sada imaš kompletan "detektor za gluposti" (engl. *BS detector*). Ovih 20 alata pomoći će ti da:

1. **Bolje razmišljaš** i sam izbjegneš ove zamke.
2. **Pobijediš u raspravi** (ako sugovornik igra pošteno).
3. **Na vrijeme odeš** (ako vidiš da sugovornik samo uživa u blatu).
   Želiš li da ti napravim kratku "tablicu-podsjetnik" svih 20 pogrešaka s njihovim hrvatskim nazivima i kratkim opisom na jednoj stranici? To može biti zgodno za brzi pregled.

Zašto si zamijenio neke primjere pogrešaka svojim primjerima?

Oprosti ako te to zbunilo, to sam učinio iz tri konkretna razloga kako bih ti pružio što kvalitetniju uslugu:

1. **Jasnoća na hrvatskom jeziku:** Neki primjeri s engleskog izvornika temelje se na igrama riječi ili specifičnom kulturnom kontekstu koji se ne prevodi uvijek savršeno. Moja je uloga bila ne samo prevesti tekst, već ti pomoći da **istinski razumiješ** srž pogreške.
2. **Lokalni kontekst:** Htio sam ti pokazati kako te iste pogreške izgledaju u svakodnevnim situacijama koje su nam bliže (poput rasprava u uredu, razgovora s roditeljima ili lokalne politike). Time teorija iz članka postaje praktičan alat koji možeš odmah upotrijebiti.
3. **Dodana vrijednost (Tumačenje):** Budući da si tražio i "dodatno tumačenje", koristio sam nove primjere kako bih testirao tvoje razumijevanje iz drugog kuta. Ako imaš dva različita primjera za istu pogrešku (onaj iz članka i moj), lakše ćeš uočiti zajednički uzorak.
   Tvoj izvorni članak je izvrstan i njegovi su primjeri vrlo precizni. Ako želiš, možemo se vratiti na bilo koju od 20 točaka i mogu ti dati doslovan prijevod isključivo onih primjera koji su navedeni u tekstu, bez mojih dodataka.
   Želiš li da za kraj ipak napravim onaj jedinstveni pregled (tablicu) svih 20 pogrešaka koristeći isključivo primjere iz tvog članka?

Napravi tablicu svih pogrešaka s primjerima iz članka i tvojim primjerima.

Evo kompletnog pregleda svih 20 logičkih pogrešaka koje smo obradili, s usporednim primjerima iz tvog članka i onima koje sam ja dodao radi pojašnjenja.

#	Logička pogreška	Primjer iz članka	Moj primjer
1	**Ad Hominem**	"Ne vjerujte mu, on je odustao od škole."	"Što ti znaš o ekologiji, pa dobio si otkaz!"
2	**The Straw Man**	"Znači želiš da kriminalci haraju ulicama?"	"Znači želiš potpuno ukinuti policiju?"
3	**False Dilemma**	"Sloboda ili potpuna opresija vlasti."	"Ili si s nama, ili si protiv nas."
4	**Appeal to Authority**	"Svi dužnosnici kažu da je to strategija."	"Glumac je rekao da je ovaj lijek super."
5	**Bandwagon Fallacy**	"Svi veliki investitori ulažu, pa bi trebao i ti."	"Svi u uredu koriste tu aplikaciju."
6	**Sunk Cost Fallacy**	"Potratili smo 4 godine na ovo, ne možemo stati."	"Platili smo kartu, gledat ćemo loš film do kraja."
7	**Red Herring**	"Ljut si na plaću? Ali imaš dobre beneficije!"	"Gdje je novac? Pa otvorili smo novi vrtić!"
8	**Tu Quoque**	"Ne uči me poštenju, i ti si lagao na saslušanju."	"Ne deri se na mene, i ti si se derao jučer."
9	**Hasty Generalization**	"Prijatelj je izgubio u kriptu, to je prevara."	"Upoznao sam dva Nijemca, svi su ozbiljni."
10	**The Fallacy Fallacy**	"Dokaz za izvanzemaljce ti je loš, dakle ne postoje."	"Teta s placa je loš argument za zdravu hranu."
11	**Texas Sharpshooter**	"Sva naša uspješna lansiranja bila su sigurna."	"Horoskop mi je pogodio jedan detalj od sto."
12	**Post Hoc...**	"Pijetao je kukurijeknuo, pa je sunce izašlo."	"Popio sam čaj i prehlada je prošla (sama od sebe)."
13	**Slippery Slope**	"Ako ponove test, prestat će dolaziti u školu."	"Jedan bombon danas, pretilost sutra."
14	**Burden of Proof**	"Ne možeš dokazati da duhovi ne postoje."	"Dokaži da nevidljivi zmaj nije u mojoj garaži."
15	**Personal Incredulity**	"Ne vidim kako bi živjeli na Marsu, to je nemoguće."	"Ne razumijem mobitele, to mora da je magija."
16	**Loaded Question**	"Jeste li ikada prestali lagati kupcima?"	"Jesi li napokon prestao krasti pribor?"
17	**No True Scotsman**	"Pravi Škot ne pije viski sa sodom."	"Pravi ljubitelj rocka ne sluša narodnjake."
18	**Equivocation**	"Pero je lagano (light). Što je 'light' nije tamno."	"Zakon gravitacije vs. Državni zakon."

#	Logička pogreška	Primjer iz članka	Moj primjer
19	**Non-Sequitur**	"Vozi skup auto, mora da je pametan."	"Ona dobro kuha, bit će super gradonačelnica."
20	**Begging the Question**	"Duhovi su stvarni jer sam čuo duha."	"Knjiga je istina jer u njoj piše da je istina."

Sada kad imaš cijeli popis na jednom mjestu, puno ćeš lakše uočiti kada netko u razgovoru "uđe u blato" i pokuša te pobijediti trikovima umjesto razumom. Imaš li još kakvih pitanja o ovome?

Popis je dobar samo nazivi greški su na engleskom. Bilo bi dobro da je engleski u zagradi.

Potpuno si u pravu, s hrvatskim nazivima u prvom planu tablica je puno preglednija i lakša za korištenje u svakodnevnom razgovoru.

Evo ažurirane tablice:

#	Logička pogreška (Engleski naziv)	Primjer iz članka	Moj primjer
1	**Napad na čovjeka** (Ad Hominem)	"Ne vjerujte mu, on je odustao od škole."	"Što ti znaš o ekologiji, pa dobio si otkaz!"
2	**Slamnati čovjek** (The Straw Man)	"Znači želiš da kriminalci haraju ulicama?"	"Znači želiš potpuno ukinuti policiju?"
3	**Lažna dilema** (False Dilemma)	"Sloboda ili potpuna opresija vlasti."	"Ili si s nama, ili si protiv nas."
4	**Pozivanje na autoritet** (Appeal to Authority)	"Svi dužnosnici kažu da je to strategija."	"Glumac je rekao da je ovaj lijek super."
5	**Pogreška gomile** (Bandwagon Fallacy)	"Svi veliki investitori ulažu, pa bi trebao i ti."	"Svi u uredu koriste tu aplikaciju."
6	**Pogreška nepovratnog troška** (Sunk Cost Fallacy)	"Potratili smo 4 godine na ovo, ne možemo stati."	"Platili smo kartu, gledat ćemo loš film do kraja."
7	**Skretanje pažnje** (Red Herring)	"Ljut si na plaću? Ali imaš dobre beneficije!"	"Gdje je novac? Pa otvorili smo novi vrtić!"
8	**I ti isto** (Tu Quoque)	"Ne uči me poštenju, i ti si lagao na saslušanju."	"Ne deri se na mene, i ti si se derao jučer."
9	**Prebrzo uopćavanje** (Hasty Generalization)	"Prijatelj je izgubio u kriptu, to je prevara."	"Upoznao sam dva Nijemca, svi su ozbiljni."
10	**Pogreška pogreške** (The Fallacy Fallacy)	"Dokaz za izvanzemaljce ti je loš, dakle ne postoje."	"Teta s placa je loš argument za zdravu hranu."
11	**Teksaški streličar** (The Texas Sharpshooter)	"Sva naša uspješna lansiranja bila su sigurna."	"Horoskop mi je pogodio jedan detalj od sto."
12	**Poslije toga, dakle zbog toga** (Post Hoc...)	"Pijetao je kukurijeknuo, pa je sunce izašlo."	"Popio sam čaj i prehlada je prošla."
13	**Skliski teren** (Slippery	"Ako ponove test, prestat	"Jedan bombon danas,

#	Logička pogreška (Engleski naziv)	Primjer iz članka	Moj primjer
	Slope)	će dolaziti u školu."	pretilost sutra."
14	**Teret dokaza** (Burden of Proof)	"Ne možeš dokazati da duhovi ne postoje."	"Dokaži da nevidljivi zmaj nije u mojoj garaži."
15	**Osobna nevjerica** (Personal Incredulity)	"Ne vidim kako bi živjeli na Marsu, to je nemoguće."	"Ne razumijem mobitele, to mora da je magija."
16	**Sugestivno pitanje** (Loaded Question)	"Jeste li ikada prestali lagati kupcima?"	"Jesi li napokon prestao krasti pribor?"
17	**Nijedan pravi Škot** (No True Scotsman)	"Pravi Škot ne pije viski sa sodom."	"Pravi ljubitelj rocka ne sluša narodnjake."
18	**Dvosmislenost** (Equivocation)	"Pero je lagano (light). Što je 'light' nije tamno."	"Zakon gravitacije vs. Državni zakon."
19	**Ne slijedi** (Non-Sequitur)	"Vozi skup auto, mora da je pametan."	"Ona dobro kuha, bit će super gradonačelnica."
20	**Vrtnja u krugu** (Begging the Question)	"Duhovi su stvarni jer sam čuo duha."	"Knjiga je istina jer u njoj piše da je istina."

Sada imaš savršen "šalabahter" za prepoznavanje loših argumenata.

Želiš li da ti za neku od ovih pogrešaka napišem kratki savjet kako točno odgovoriti sugovorniku, a da i sam ne upadneš u "blato"?

Napiši ima li još logičkih pogreški koje nisu navedene u tekstu?

Popis od 20 pogrešaka koji si pronašao je izvrstan temelj, ali u logici i retorici postoji još na desetke varijacija. Neke od njih su vrlo suptilne i često se koriste u marketingu, ideološkim raspravama i svakodnevnim nesuglasicama.

Evo još nekoliko važnih logičkih pogrešaka koje nisu bile na tvom prvotnom popisu:

---

1. Pozivanje na prirodu (Appeal to Nature)

Engleski naziv: *Argumentum ad Naturam*
Tumačenje: Ova pogreška pretpostavlja da je nešto **dobro ili ispravno samo zato što je "prirodno"**, a da je nešto loše jer je "umjetno".

- **Problem:** Mnoge prirodne stvari su smrtonosne (otrovne gljive, virusi), dok su mnoge umjetne stvari spasonosne (lijekovi, naočale).
- **Primjer:** "Ovaj lijek je loš jer je napravljen u laboratoriju. Trebao bi koristiti samo trave jer su one prirodne."

2. Pozivanje na emocije (Appeal to Emotion)

Engleski naziv: *Argumentum ad Passiones*

Tumačenje: Umjesto iznošenja valjanog argumenta, govornik pokušava izazvati **snažnu emocionalnu reakciju** (strah, sažaljenje, ponos ili krivnju) kako bi manipulirao publikom.

- **Problem:** Emocije nisu dokaz istinitosti tvrdnje.
- **Primjer:** "Zamislite suze u očima ove nevine djece. Zar stvarno možete glasati protiv ovog zakona i biti tako okrutni?"

3. Pogreška kompozicije i divizije (Composition/Division)

Engleski naziv: *Composition / Division Fallacy*
Tumačenje: * **Kompozicija:** Pretpostavka da je nešto što vrijedi za **dio** cjeline, automatski točno i za **cijelu cjelinu**.

- **Divizija:** Pretpostavka da ono što vrijedi za **cjelinu**, mora vrijediti i za svaki njezin **pojedinačni dio**.
- **Primjer (Kompozicija):** "Svaka stanica u mom tijelu je nevidljiva golim okom, dakle i ja sam nevidljiv golim okom."
- **Primjer (Divizija):** "Ova tvrtka je vrlo bogata, što znači da je i svaki radnik u njoj osobno bogat."

4. Pogreška sredine (Middle Ground Fallacy)

Engleski naziv: *Argumentum ad Temperantiam*
Tumačenje: Pretpostavka da je **istina uvijek točno u sredini** između dva ekstremna stajališta.

- **Problem:** Ponekad je jedna strana jednostavno u pravu, a druga potpuno u krivu. Kompromis nije uvijek put do istine.
- **Primjer:** "Osoba A kaže da je 2+2=4. Osoba B kaže da je 2+2=6. Dakle, istina je vjerojatno da je 2+2=5."

5. Pozivanje na tradiciju (Appeal to Tradition)

Engleski naziv: *Argumentum ad Antiquitatem*
Tumačenje: Tvrdnja da je nešto ispravno ili bolje isključivo zato što se **tako radilo godinama ili generacijama**.

- **Problem:** To što je nešto tradicija ne znači da je korisno, moralno ili logično u današnjem vremenu.
- **Primjer:** "U našoj obitelji se uvijek kažnjavalo batinama, to je tradicija koja nas je održala, pa ne vidim razloga da to mijenjamo."

6. Genetička pogreška (Genetic Fallacy)

Engleski naziv: *Genetic Fallacy*
Tumačenje: Ocjenjivanje argumenta kao dobrog ili lošeg isključivo na temelju toga **odakle ili od koga dolazi**, zanemarujući njegov trenutačni sadržaj.

- **Problem:** Podrijetlo ideje ne određuje njezinu istinitost.
- **Primjer:** "Tu vijest je objavio taj i taj portal, pa ona automatski mora biti lažna." (Iako portal može biti pristran, konkretna informacija koju su objavili može biti točna).

Sažetak: Zašto ih ima toliko?

Logičke pogreške su zapravo **"kratki spojevi" u ljudskom razmišljanju**. Naš mozak voli štedjeti energiju i tražiti prečace, a ove pogreške su upravo to – prečaci koji nas često dovedu do pogrešnog zaključka.

> **Zanimljivost:** Postoji i **"Gish Gallop"** – to nije klasična logička pogreška, već debatna taktika gdje te sugovornik zatrpa tolikim brojem loših argumenata u kratkom vremenu da ih je fizički nemoguće sve pobiti, pa publika stječe dojam da je on "pobijedio".

Želiš li da ti pomognem sastaviti par rečenica kojima možeš **elegantno ukazati na ove pogreške** u razgovoru, a da ne zvučiš kao da nekome držiš predavanje?

Napiši koje se logičke pogreške događaju u izražavanju (lapsus) i nisu zlonamjerne.

Važno je napraviti razliku koju logika prepoznaje već stoljećima: postoje sofizmi (namjerne prevare) i paralogizmi (nenamjerne pogreške).

Kada se logičke pogreške dogode kao lapsus ili zbog umora, one nisu pokušaj manipulacije, već odraz toga kako naš mozak prirodno procesira informacije. Evo onih koje se najčešće događaju "slučajno":

---

1. Prebrzo uopćavanje (Hasty Generalization)

Ovo je vjerojatno najčešći lapsus u svakodnevnom govoru. Često koristimo riječi poput **"uvijek"**, **"nikad"** ili **"svi"** iako znamo da to nije istina.

- **Zašto se događa:** Zbog emocionalnog naboja ili želje da naglasimo poantu.
- **Primjer:** "Ti *uvijek* zaboraviš ključeve!" (Iako ih je osoba zaboravila samo dvaput u mjesec dana). To nije zla namjera, već govorni naglasak koji je skliznuo u logičku pogrešku.

2. Ne slijedi (Non-Sequitur)

Ovo se često događa kada smo umorni ili kada nam misli "lete" brže od riječi. Napravimo mentalni skok koji je nama jasan, ali ga nismo izgovorili.

- **Zašto se događa:** "Mentalna prečica". Naš mozak poveže dvije stvari, ali preskoči srednji korak u objašnjenju.
- **Primjer:** "Danas je jako hladno, sigurno će sutra biti gužva u tramvaju." (Nedostaje karika: "Hladno je -> ljudi neće htjeti ići pješice ili biciklom -> više ljudi će ući u tramvaj").

3. Lažni uzrok (Post Hoc Ergo Propter Hoc)

Ljudski mozak je biološki programiran da traži uzorke. Često povežemo dva događaja samo zato što su se dogodila jedan za drugim, bez zle namjere.

- **Zašto se događa:** Intuicija i praznovjerje.
- **Primjer:** "Otkad sam počeo nositi ovu majicu, pobjeđujemo u svakoj utakmici." Osoba doista vjeruje u to, ne pokušava nikoga prevariti, ali griješi u logici uzročnosti.

4. Dvosmislenost (Equivocation)

Ovaj lapsus se događa kada u istoj rečenici upotrijebimo riječ koja ima dva značenja, a da toga nismo svjesni dok ne izgovorimo.

- **Zašto se događa:** Bogatstvo jezika i brzina govora.
- **Primjer:** "Moram naći neko *mjesto* pod suncem, ali ovdje nema slobodnog *mjesta* za sjesti."

5. Afirmacija konsekvensa (Affirming the Consequent)

Ovo je tehnička pogreška koja zvuči vrlo logično i često nam se "potkrade".

- **Struktura:** Ako pada kiša (A), trava je mokra (B). Trava je mokra (B), dakle pala je kiša (A).
- **Zašto je pogreška:** Trava može biti mokra jer ju je netko zalijevao.
- **Zašto se događa:** Naš mozak teži simetriji i automatski pretpostavlja da uzročno-posljedična veza radi jednako u oba smjera.

Zašto se te pogreške događaju "poštenim" ljudima?

Većina ovih pogrešaka proizlazi iz tri faktora:

1. **Kognitivna štednja:** Mozak pokušava potrošiti što manje energije na obradu informacija.
2. **Emocije:** Strah, ljutnja ili uzbuđenje sužavaju našu logičku oštrinu.
3. **Heuristika:** Korištenje mentalnih prečaca koji su u evoluciji bili korisni za brzo donošenje odluka ("nešto šuška u grmlju -> bježi!"), ali su u modernoj debati neprecizni.

> **Savjet:** Ako primijetiš da je netko napravio ovakvu pogrešku bez zle namjere, najbolje je reagirati blagim pojašnjenjem: *"Mislim da si htio reći da se to često događa, a ne baš uvijek, zar ne?"* To čuva integritet razgovora bez nepotrebnog sukoba.

Želiš li da ti pomognem sastaviti kratki vodič kako prepoznati razliku između nekoga tko griješi slučajno i nekoga tko te namjerno pokušava izmanipulirati?

Da

Razlikovanje između nekoga tko se jednostavno "zapleo" u vlastite misli i nekoga tko te svjesno pokušava izmanipulirati ključna je vještina za očuvanje tvog mentalnog mira.

Evo kratkog vodiča koji će ti pomoći da prepoznaš namjeru iza lošeg argumenta.

Tabela: Slučajna pogreška vs. Namjerna manipulacija

Osobina	Slučajna pogreška (Paralogizam)	Namjerna manipulacija (Sofizam)
Reakcija na	"U pravu si, loše sam se izrazio,	Postaje agresivan, mijenja temu ili

Osobina	Slučajna pogreška (Paralogizam)	Namjerna manipulacija (Sofizam)
ispravak	mislio sam..."	ponavlja istu pogrešku još glasnije.
Cilj razgovora	Razmjena mišljenja, rješavanje problema ili prepričavanje doživljaja.	Pobjeda u raspravi, dominacija ili "utišavanje" sugovornika.
Učestalost	Događa se povremeno, često uz umor ili visoke emocije.	Događa se sustavno, čim osjete da gube tlo pod nogama.
Ton glasa	Obično nesiguran ili iskreno emotivan.	Često autoritativan, podrugljiv ili "hladno" proračunat.
Složenost	Jednostavni prečaci (uopćavanje, miješanje uzroka).	Razrađene zamke (slamnati čovjek, sugestivna pitanja).

Tri "crvene zastavice" (Red Flags) manipulacije

Ako primijetiš ove obrasce, velika je šansa da sugovornik **ne griješi slučajno**:

1. **"Duplanje uloga" (Doubling Down):** Kada im ukažeš na logičku rupu, oni ne stanu da razmisle, već tu istu rupu koriste kao temelj za još napadniji argument.
2. **Korištenje tvojih emocija protiv tebe:** Namjerno biraju primjere za koje znaju da će te uzrujati (npr. *Ad Hominem* ili *Pozivanje na emocije*) kako bi te izbacili iz takta. Kad si ljut, tvoja logika slabi.
3. **Mijenjanje pravila usred igre:** Čim dokažeš da njihova tvrdnja ne stoji, oni kažu: "Pa dobro, to nije ni važno, poanta je zapravo..." (tzv. *No True Scotsman* ili *Red Herring*).

Kako reagirati? (Tvoj akcijski plan)

A. Ako je greška slučajna (Lapsus):

Primijeni **"Princip milosrđa"** (*Principle of Charity*). Pretpostavi najbolju namjeru sugovornika i pomozi mu da ispravi argument.

> "Čini mi se da si htio reći da se to često događa, a ne da su baš svi takvi, zar ne? Jer ako kažemo 'svi', onda nam argument lako padne u vodu."

B. Ako je greška namjerna (Manipulacija):

Ne pokušavaj ih uvjeriti da su u krivu (jer oni to često i sami znaju, ali ih nije briga). Umjesto toga, **imenuj pogrešku**.

> "To što si upravo rekao je 'Napad na čovjeka'. Moja prošlost nema veze s točnošću ovih podataka. Možemo li se vratiti na temu ili završavamo razgovor?"

Zlatno pravilo:

> Ako osjetiš da se nakon tvojeg logičkog dokaza sugovornik ne bavi tvojim dokazom, nego tobom, vrijeme je da prestaneš "hrvati se sa svinjom". Ti gubiš vrijeme, a svinja uživa u blatu.

Želiš li da za kraj vježbamo na jednom konkretnom primjeru? Mogu ti napisati jednu rečenicu, a ti pokušaj pogoditi koja je to logička pogreška s tvog popisa?

Napiši primjer.

Evo jedne situacije koju često možemo čuti u raspravama o novim pravilima ili promjenama.

Zamisli da razgovaraš s nekim o uvođenju radnog vremena od četiri dana tjedno, i ta osoba ti kaže:

> **"Ako dopustimo ljudima da rade samo četiri dana tjedno, ubrzo će tražiti da rade tri dana, pa dva, dok na kraju nitko više neće ništa raditi. Naša ekonomija će se potpuno urušiti, nastat će glad i društvo će se raspasti u totalni kaos."**

Koja bi to bila logička pogreška s tvog popisa? (Mali trag: radi se o pretjerivanju s nizom povezanih događaja).

To je skliski teren (slippery slope) kad netko dramatizira situaciju do apsurda.

Točno tako! To je školski primjer Skliskog terena (*Slippery Slope*).

Pogodio si samu bit – govornik uzima jednu malu, početnu promjenu i bez ikakvih dokaza gradi lanac događaja koji neizbježno vodi do potpune katastrofe. Kao što si rekao, situacija se dramatizira do apsurda kako bi se izazvao strah, umjesto da se raspravlja o stvarnim prednostima ili manama četverodnevnog radnog tjedna.

Zašto je ovaj primjer bio koristan?

Ovaj primjer nam pokazuje kako se ta pogreška često koristi u politici ili menadžmentu kako bi se zaustavila bilo kakva promjena:

1. **Početni korak:** Rad 4 dana tjedno.
2. **Neutemeljeni skok:** "Ubrzo će tražiti 3, pa 2 dana..." (Nema dokaza da će se to dogoditi).
3. **Konačna katastrofa:** Propast ekonomije i glad.
   Kada to ovako rastaviš, odmah vidiš koliko je argument klimav.

Hoćemo li još jedan za kraj?

Zamisli ovu situaciju u uredu:

> **Osoba A:** "Mislim da bismo trebali uložiti više truda u provjeru kvalitete koda prije nego što ga pošaljemo klijentu."
> **Osoba B:** "Znači, ti želiš da potpuno prestanemo razvijati nove funkcionalnosti i da samo trošimo mjesece na beskonačno popravljanje sitnica dok nam konkurencija ne preotme sve klijente?"

Koja bi to bila pogreška? (Mali trag: Osoba B je "iskrivila" prijedlog Osobe A u nešto puno ekstremnije što je lakše napasti).

Želiš li pogoditi o kojoj se radi ili želiš da rezimiramo sve što smo naučili?

To je pogreška 'slamnati čovjek' kad netko tuđu izjavu namjerno pogrešno protumači da zvuči loše.

Bravo! Odlično si to prepoznao. To je školski Slamnati čovjek (*The Straw Man*).

Osoba B je uzela razuman prijedlog o "malo više provjere" i pretvorila ga u apsurdnu verziju: "potpuni prestanak rada na novim stvarima". Puno je lakše napasti ideju o "neradu" nego ideju o "boljoj kvaliteti", i upravo to čini ovu pogrešku tako učinkovitom u manipulaciji.

Što smo sve postigli u ovom razgovoru:

- **Preveli i objasnili** tvojih 20 početnih logičkih pogrešaka.
- **Usporedili** primjere iz tvog članka s onima iz svakodnevnog života radi lakšeg razumijevanja.
- **Dodali nove pogreške** koje nisu bile na popisu (poput Pozivanja na prirodu ili Tradiciju).
- **Naučili razlikovati** namjernu manipulaciju od slučajnog lapsusa.
- **Testirali znanje** na praktičnim primjerima.

Sada si naoružan znanjem koje ti omogućuje da kroz buku svakodnevnih vijesti i rasprava vidiš točno tko koristi razum, a tko samo "baca pijesak u oči".

Želiš li za sam kraj da ti analiziram neki stvarni primjer iz vijesti, s društvenih mreža ili iz tvoje okoline koji ti je ostao u sjećanju kao sumnjiv?

Ne znam, na vijestima se u naslovima koriste mamci (clickbait) kojih ima više vrsta i mogli bi se povezati s nekim namjernim logičkim pogreškama samo da izazovu reakcije i čitanje članka.

U pravu si, clickbait (mamac za klikove) je zapravo primijenjena psihologija manipulacije. Urednici portala ne koriste ove "udice" slučajno; oni se oslanjaju na naše kognitivne pristranosti i logičke pogreške kako bi izazvali automatsku reakciju – klik.

Evo kako se najčešći tipovi "mamaca" iz naslova vežu za logičke pogreške koje smo obradili:

Analiza clickbaita kroz logičke pogreške

Tip naslova (Mamac)	Logička pogreška	Zašto "pali"?
"Stručnjaci su u šoku: Ovu namirnicu svi jedemo, a ubojica je!"	**Pozivanje na autoritet** i **Skliski teren**	Koristi se neodređeni "autoritet" (stručnjaci) da bi se izazvao strah od katastrofe (smrt/bolest).
"X oštro uzvratio Y: 'Bolje bi mu bilo da šuti o moralu!'"	**Napad na čovjeka** (Ad Hominem)	Fokus se s teme rasprave prebacuje na nečiji karakter ili licemjerje kako bi se potaknula ljutnja.
"Samo 1% ljudi vidi što je na ovoj slici. Jeste li među njima?"	**Pogreška gomile** (Bandwagon - obrnuta)	Igra na ljudsku potrebu za pripadnošću eliti. Ako ne klikneš, dio si "obične" mase.
"Hoće li se Europa raspasti ili će postati utvrda? Trećeg nema!"	**Lažna dilema**	Forsira ekstremne scenarije i briše sve umjerene opcije kako bi stvorio osjećaj hitnosti.
"Ono što su znanstvenici otkrili o kavi promijenit će vam život!"	**Prebrzo uopćavanje**	Jedno malo istraživanje (često na miševima) prikazuje se kao univerzalna istina za sve ljude.

Psihološki mehanizam iza mamaca

Naslovi često koriste **Pozivanje na emocije**, što je pogreška koju smo spomenuli kao dodatnu. Cilj im je izazvati:

1. **Strah (Fear):** "Nećete vjerovati što vam se sprema..."
2. **Ljutnju (Anger):** "Pogledajte što su nam opet napravili!"
3. **Znatiželju (Curiosity Gap):** "Ovo je tajna koju vam nitko ne želi reći."

Kako "pročitati" naslove bez klika?

Kada vidiš bombastičan naslov, možeš upotrijebiti svoje novo znanje da ga "dešifriraš":

- **Pitaj se:** "Nude li u naslovu ikakav dokaz ili samo koriste titule (stručnjaci, znanstvenici)?" -> *Provjera autoriteta.*
- **Pitaj se:** "Pokušavaju li me uplašiti ekstremnim ishodom?" -> *Prepoznavanje skliski teren.*
- **Pitaj se:** "Ima li taj sukob veze s temom ili samo vrijeđaju nečiji karakter?" -> *Prepoznavanje Ad Hominema.*

Zanimljivost: Jedna od najčešćih taktika u naslovima je **"Cherry-picking" (Teksaški streličar)**. Uzmu jednu rečenicu iz intervjua od sat vremena, izvuku je iz konteksta i stave u naslov jer tako zvuči šokantno, iako u kontekstu cijelog razgovora ima sasvim drugo značenje.

Ovo je bio izvrstan uvid! Sad kad si povezao logičke pogreške s medijima, postao si puno otporniji na manipulaciju informacijama.

Želiš li da probamo "raskrinkati" neki konkretan naslov koji si danas vidio na portalima ili te zanima nešto drugo?